

Státní okresní archiv Klatovy

ARCHIV OBCE ŽELEZNÁ RUDA – VES (ŠPIČÁK)
1889 – 1945

Inventář

Číslo listu JAF: 1887
Číslo pomůcky: 43

Maruška Beránková
Klatovy 2001

Obsah:

I. Úvod

1. Dějiny původce fondu.....	3
2. Dějiny fondu.....	6
3. Archivní charakteristika.....	7
4. Rozbor obsahu fondu.....	8
5. Záznam o vypracování inventáře.....	8
6. Přílohy k úvodu.....	9
II. Inventární seznam.....	17
Tiráž.....	19

Seznam příloh:

1. Seznam pramenů a literatury
2. Seznam zjištěných představitelů obecní správy
3. Schéma pořádání spisů z let 1850 – 1945
4. Seznam zkratk

ÚVOD

1. Dějiny původce fondu

V místech dnešní Železné Rudy se rozkládal hvozď, kterým procházela stezka, spojující Zwiesel přes Waldhaus, Debrník, Pancíř a Prenet s Čechami. V 16. století zde byl zbudován železný hamr s doly.¹ Jiří z Gutšteina ho pronajal roku 1569 Kunrátovi Geislerovi², který byl financován pasovským kupcem Melchiorem Fiedlerem.³ Bavorské úřady se snažily české svrchované právo na území hamru zpochybnit a když Konrád Geisler na své smlouvě s Guttensteinerem trval, byl vězněn ve Zwieselu. Jeho syn Michael utlumil důl. Po smrti Melchiora Fiedlera obdržel jeho otec Pankraz Fiedler roku 1574 lenní list od hraběte Jiřího Guttensteina, který ho opravňoval závod prodat.⁴ Vévoda bavorský a hrabě Guttenstein přednesli své hraniční spory císaři, který jim přikázal dodržovat smír.

Po opakovaných zdráháních a pod zvyšujícím se tlakem si nechal Pankraz Fiedler udělit roku 1576 hornické podnikání od bavorského vévody Albrechta V.,⁵ aby je hned roku 1577 (Michal 1579) prodal hraběti Jiřímu Kryštofovi Schwarzenbergovi zu Hohen Landsberg,⁶ ale ani tomu se nepodařilo opět uvést do provozu doly a hamr. Roku 1623 připadl železnorudský důlní majetek jako dědictví jeho dceři Anně Marii (1583 – 1637), která se provdala roku 1626 za Johanna Heinricha Nothafta z Wernbergu (1604 – 1665). Za něho se usídlili v severní části železnorudského údolí sedláci z králováckého svobodného území Čech a z Dolních Bavor, a tak vznikla ves Železná Ruda, dříve Na Hamru, dnes Špičák.⁷ Jeho syn Wolfgang Jindřich Nothaft von Wernberg (1647 – 1705) prodal část lesa položenou u Špičáku jako dědičný statek a tak se zasloužil o založení Jiříkova dvora (Girglhofu).⁸ Roku 1697 uvedl Wolf Heinrich von Nothaft doly a hamr opět do provozu.⁹ Již za jeho syna Johanna Heinricha Nothafta von Wernberg (1673 – 1734) byly po velkých ztrátách opět roku 1705 zastaveny. Naproti tomu se skelná huť rentovala a zůstala v provozu. Roku 1713 byla spolu s pivovarem a samotou Schweizerei pronajata Kryštofovi Karlovi Seyfriedovi, dosavadnímu správci panství Kout, který zde po několik let neúspěšně podnikal. Tehdy jednal také hrabě Nothaft o

---

¹ Michal, Hans: Aus Eisensteins Vergangenheit, Železná Ruda 1925, s.2, jako jediný uvádí první zmínku o Špičáku z roku 1340, kdy král Jan Lucemburský dal roku 1340 les u Špičáku „IN PROVINCIA CLATOVENSI“ do zástavy bratrům Ottovu a Leopoldovi von Walti. Jde o neprokázaný údaj a žádný z pozdějších historiků se o tomto aktu nezmiňuje.

² Profous, Antonín: Místní jména v Čechách, díl III., Praha 1951, s. 609, in: Häupler, Joachim: Kleine Geschichte Eisensteins, Řezno 2000, s. 7, uveden rok 1564.

³ Häupler, Joachim, Hans: Kleine Geschichte Eisensteins, Sauerlach 1993, s.1, též 300 Jahre Eisenstein, Bayerisch Eisenstein, 1988, s. 9, uvádí originál listiny, v níž hrabě Jiří von Guttenstein z Rýzmburka propůjčuje do dědičného držení železný hamr s doly, pod č. U 827 v Bavorském státním archivu v Mnichově.

⁴ Häupler, Joachim, Hans: Kleine Geschichte Eisensteins, Sauerlach 1993, s. 1.

⁵ 300 Jahre Eisenstein, Bayerische Eisenstein 1988, s.9, uvádí originál listiny, v níž vévoda bavorský propůjčuje doly Pankrazi Fiedlerovi, pod č. U 828 v Bavorském státním archivu v Mnichově. Samotné období Železné Rudy pod Bavorskem vymezuje od roku 1688 do roku 1708. Zřejmě proto, že i po roce 1576 byly placeny daně z tohoto území do Čech.

⁶ 300 Jahre Eisenstein, Bayerische Eisenstein 1988, s.9, uvádí originál listiny, v níž Pankraz Fiedler prodává dne 21.10.1577 doly hraběti Christophovi von Schwanzenberg, vizedomovi (osobnímu zástupci zemského pána v Dolních Bavořích) ve Straubingu, pod č. U 830 v Bavorském státním archivu v Mnichově.

⁷ In: Doskočil, Karel: Berní rula. Popis Čech r. 1654, díl 2, Praha 1954, s. 839 uvedeny údaje z Profousa, viz pozn. č.2, a Schallera, viz pozn. č.13.

⁸ Michal, Hans: Aus Eisensteins Vergangenheit, Železná Ruda 1925, s.3.

⁹ 300 Jahre Eisenstein, Bayerische Eisenstein 1988, s.10, uvádí originál listiny, v níž Wolf Heinrich Nothaft hrabě von Wernberg uzavírá smlouvu o znovuootevření dolů s bavorským kurfiřtem, který se zprvu podílí na těžbě 50 procenty, od 9. května 1701 přenechává těžbu samotnému hraběti Nothaftovi, pod zn. GL, Fasc. 4627 v Bavorském státním archivu v Mnichově.

prodeji Železné Rudy s klášterem v Niederaltaichu. Obchod se neuskutečnil zřejmě proto, že císař nechtěl přenechat českou půdu cizímu klášteru. Důsledkem válek o dědictví španělské (1701 – 1714) byla i upřesněna česko bavorská hranice s tím, že městys Železná Ruda připadl jako celek k Čechám.

Hrabě Johann Heinrich II. Nothaft zemřel bezdětný a přenechal deskový statek Železná Ruda své ženě hraběnce Zuzaně Margaretě, rozené z Walmerode (1676 – 1757). Tehdy Tereziánský katastr uvádí v rámci Píseckého kraje, okresu Sušického statek Železná Ruda (Eiszenstein – sic!) Železnou Rudu městys, Pancíř a Špičák. Vizitační komise konstatovala, že všechny osady stojí na dominikální půdě. Pracovaly zde skelné hutě, jejichž výnos byl však tak malý, že některá léta převyšovaly výdaje příjem. Bylo uvedeno 23 řemeslníků, z toho na vsích 3.¹⁰ Po její smrti získal Železnou Rudu jako dědictví Václav z Klenové (1696 – 1766). Za něho a jeho následníka Jindřicha z Klenové (1708 – 1769) došlo k novému řešení hraničního stavu, kdy 3.3.1764 v Praze byla uzavřena hlavní hraniční smlouva, která konsolidovala hranice v té podobě, která se s výjimkou let 1938 – 1945 zachovala dodnes. Železná Ruda byla rozdělena do českého i bavorského dílu. Jindřichu z Klenové byla zaručena držba obou dílů pro jeho dědice.

Ze sourozenců obou bratří žila ještě ovdovělá Marie Anna Františka (1694 – 1772), která se provdala za svobodného pána Ferdinanda Heinricha von Riesenfels. Uplatňovala dědický nárok u císařovny Marie Terezie a u bavorského kurfiřta. Statek bavorská Železná Ruda jí byl dědicky postoupen a obratem ho prodala Janu Jiřímu Hafenbrädlovi smlouvou z 22.4.1771 za 4 500 zlatých. O 5 dní později podepsali obdobnou smlouvu 4 oprávnění dědici- synovci zemřelého Jindřicha z Klenového- na prodej českého statku Železné Rudy Janu Jiřímu Hafenbrädlovi (1726 – 1786) za 26 000 zlatých. Vycházejí ze Železné Rudy obhospodařoval on a jeho potomci v 18. a 19. století přes 40 sklářských hutí v Čechách, na Moravě, Bavorsku, Dolním Rakousku, Galicii (Španělsko) a Chorvatsku. V samotném údolí Železné Rudy vzniklo mezi lety 1688 – 1883 19 sklářských hutí, z nichž 11 bylo založeno Hafenbrädly.¹¹ Po skonu pana Jana Jiřího Hafenbrädla roku 1786 přešla česká část městysu v držení nedospělého syna Jana Nepomuka Hafenbrädla (1769 – 1799), bavorská nejstaršímu synovi Františkovi Hynkovi Hafenbrädlovi (1750 – 1793) a Debrník dceři Alžbětě, lidmi zvané slečně Líze, která zde nechala postavit zámek Debrník s kaplí, do níž nechala roku 1779 přemístit ostatky sv. Konstantina. K české části náležely tehdy městys Železná Ruda se 102 čísly popisnými s kostelem přivtěleným k řezenské diecézi, Železná Ruda ves s 57 popisnými čísly a Pancíř o 22 domech.¹² František Hynek Hafenbrädl byl až do roku 1791 poručníkem nezletilého Jana Nepomuka, který však již roku 1799 zemřel. Jako poručnice staršího syna Jana Nepomuka II. (1794 – 1815) správu Železné Rudy převzala jeho vdova Marie Anna, rozená Hilzová (1768 – 1811). Roku 1801 zde byl zřízen pohraniční celní úřad. Kostel v Železné Rudě byl vyňat roku 1808 z řezenského biskupství¹³ a podřízen budějovickému biskupství. Po smrti Marie Anny převzala poručnictví nad Janem Nepomukem II. Marie Alžběta z Hafenbrädla, paní na Debrníku. Když ten ještě nezletilý zemřel, převzala poručnictví nad jeho bratrem Františkem Xaverem (1810 – 1873), a to až do roku 1821, kdy sám převzal vládu. Roku 1825 převzal po své tetě, bývalé poručnici Marii Alžbětě Debrník, aby ho roku 1826 prodal za 52 300 zlatých hůreckému skláři Jiřímu Kryštofovi Abelovi. V letech 1839 a 1841 vystavěl ještě novou Pamferovu huť a alžbětínskou huť a obě pronajal. Po zrušení patrimoniální správy vedl dlouholeté soudní spory se svými bývalými poddanými

¹⁰ In :Tereziánský katastr český, sv. 2, Praha 1966, s.277, uvedeni 4 krejčí, 3 tkalci, 1 tesař, 2 koláři, 3 Tafelmacher (tabuláři?), 1 lazebník, 1 Künstenmacher, 2 ševci, 2 zedníci, 1 kovář, 1 truhlář, 1 zámečník, 1 sklář. Na vsích uvedeni 1 tesař, 1 švec, 1 tkadlec.

¹¹ Häupler, Joachim, Hans: Kleine Geschichte Eisensteins, Sauerlach 1993, s. 5.

¹² Schaller, Jaroslav: Topografie království českého, díl III., Praha 1790, s. 267.

¹³ Führer durch den Böhmerwald, České Budějovice 1903, s. 27, uvádí chybně, že Železná Ruda patřila k diecézi Pasovské.

o pastvu jejich dobytka v jeho lesích. V roce 1848 je uváděna obec Železná Ruda (Železná Ruda I , II a Pancíř) s majitelem Františkem, rytířem z Hafenbrädl a obec Debrník s majitelkou Zuzanou Lötzovou.¹⁴ Na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení ze 17. března 1849 (pod č. 170 ř.z.) začala fungovat samosprávná obec Železná Ruda – městys a Železná Ruda - ves.

Manželství Františka Hynka Hafenbrädla se sestřenicí , které mělo spojit rodinný majetek Hafenbrädlů, zůstalo bezdětné, a proto prodal roku 1852 českou Železnou Rudu za 228 000 zlatých knížeti Karlu Antonínu von Hohenzollernovi – Sigmaringenovi (1811 – 1887), jehož otec kníže Karel von Hohenzollern – Sigmaringen (1785 - 1853) se již roku 1839 zakoupil v Čechách. Získal tehdy dražená panství Bystřici, Petrovice a Dešenice , 6 králováckých rychet, statky Dobříkov, Opálku, Slavíkovice, Malou Bukovou a Zdeslav. Karel Antonín von Hohenzollern – Sigmaringen roku 1868 získal za 185 000 zlatých také hraniční statek Debrník a roku 1872 od Lewiho jeho sídlo v Bavorské Železné Rudě za cenu 660 000 zlatých. V zámku v Bystřici nad Úhlavou byla zřízena centrální správa pro knížecí državy v Čechách, v městysu Železné Rudě duchodový úřad a v bavorské Železné Rudě lesní úřad. V roce 1854 se uvádí Železná Ruda – ves , Železná Ruda I. díl (Pamferova huť), Železná Ruda II. díl (Staré Hutě, Alžbětín, Hofgebäude, Rothsail, Spiegelhütten).¹⁵ V roce 1895 spadala Železná Ruda, ves i městys, pod hejtmanství Sušice, zastupitelství a soudní okres Hartmanice, bývalé panství Železnorudské, diecézi budějovickou, vikariát Kašperské Hory. K Železné Rudě byly tehdy přifařeny Debrník, Železná Ruda (ves), Alžbětín, Ferdinandov, Staré Hutě, Pamferova Huť, Pancíř, Scheibenried a Theresienhütte. Farnost čítala 3600 katolíků, 7 evangelíků, 24 židů. Fungovala zde osmitřídní škola, nižší celní úřad I. třídy, četnická závodní stanice, pivovar, 2 mlýny, železné hamry a lopatárna, továrna na sirkové proutky a dřevitý drát, 2 továrny na zrcadlové a tabulové sklo. V roce 1895 náležely k Železné Rudě samoty Havírna a Rothsolmühle a místní obce Alžbětín, Debrník, Ferdinandov, Staré Hutě a Pamferova huť. Fideikomisní panství v Železné Rudě mělo roku 1895 výměru 3491, 64 ha k roku 1852 cenu 228 000 zlatých. Náležely k němu zámek, pila v Železné Rudě, zámek a dvůr v Debrníku, sklárny v Alžbětíně , Pamferova Huť a pila ve Ferdinandově. Majitelem panství byl Leopold kníže von Hohenzollern. Samostatnou obcí byla Železná Ruda – ves (od r. 1950 obec Špičák) se samotou Schweizerei a místní obcí Pancíř. Pracoval zde mlýn, pila a továrna na zrcadlové sklo.¹⁶ Železnorudský tunel byl svou délkou 1748 m ve své době nejdelším tunelem v Čechách. Snadnější železniční spojení s Klatovami způsobilo roku 1900 odtržení Železné Rudy od okresu Sušice a její připojení k okresu Klatovy. V roce 1913 je uváděna v klatovském politickém okrese, soudním okrese Nýrsko Železná Ruda ves se samotou Schweizerei a s Pancířem s Ruperlhofem a městys Železná Ruda I. s Pamferovou Hutí a městys Železná Ruda II. – Alžbětín se Starou Hutí, s Debrníkem s Ferdinandovem, stejné dělení platilo i pro rok 1915.¹⁷

V Čechách byly značné díly hohenzollernského majetku vyvlastněny zákonem z roku 1919 o půdní reformě, zbytek pak po roce 1945 podle zákona 12/1945. Železná Ruda byla tvořena Železnou Rudou I. dílem (Eisenstein I.) – dnes osada Železná Ruda, Železnou Rudou II. dílem – Alžbětínem (Eisenstein II.) – dnes osada obce Železná Ruda a Železnou Rudou vsí – dnes obec Špičák.¹⁸

V různých fázích existence městyse i vsi , někdy i souběžně, poskytovalo obyvatelstvu obživu dolování, výroba skla (uhlířství, výroba potaše), těžba a zpracování dřeva a turistický ruch.

¹⁴ Palacký, František: Popis království českého, Praha 1848, s. 346.

¹⁵ Zevrubný popis rozdělení země království českého, Praha 1854, s. 89,90.

¹⁶ Kotyška, Václav: Úplný místopisný slovník království českého, Praha 1895, s. 271.

¹⁷ Seznam míst v království Českém, Praha 1913, s. 274. Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs, Vídeň 1915, s. 216.

¹⁸ Retrospektivní lexikon obcí československé socialistické republiky 1850 – 1970, Praha 1978, s. 628.

Co se týká obecní správy, teprve zavedení ústavnosti v roce 1848 znamenalo její úplnou přestavbu. V souvislosti se zrušením poddanství byla správa vykonávaná do té doby patrimonií přenášena na okresní a obecní úřady. Stadionovým prozatímním obecním zřízením z 20.3.1849 byla vytýčena zásada, že základem svobodného státu je svobodná obec. Obce se staly nejnižšími články a instancemi obecní samosprávy. K výkonu přirozené a přenesené působnosti byly v Železné Rudě - vsi vytvořeny dva orgány, a to šestičlenné zastupitelstvo a dvoučlenná rada. V čele obce stál purkmistr. Písemnosti vyřizoval obecní písař, v roce 1898 Ignaz Kelnhofer. Od 14.10.1900 byl určen nový obecní písař a sluha v jedné osobě Franz Treml – junior za plat 400 K. Ten pak vykonával bezplatně i práci polního hlídače, kterou posud zastával za úhradu Ignaz Wudy. Za prohlížeče dobytka byl určen roku 1901 za odměnu 1 K od kusu Franz Treml. Roku 1907 bylo rozhodnuto, aby obecní posel Anton Lobner obdržel 6 K za měsíc a tyto byly odečteny ze mzdy obecního písaře. Na jednotlivé akce byli úředníci zjednávaní, např. na sčítání lidu roku 1910 pro Železnou Rudu – ves člen výboru Wenzl Rohrbacher za obnos 35 K, pro Pancíř člen výboru Josef Rohrbacher za částku 15 Kč. V roce 1912 byl určen za obecního písaře Sperl. V Období 1. světové války docházelo často k výměně v obecní samosprávě tak, jak odcházeli jednotliví členové na frontu. úřední řečí ve zdejší obci byla němčina, jak bylo roku 1905 jednohlasně při hlasování rozhodnuto.¹⁹

Ještě před vyhlášením Československé republiky došlo v Železné Rudě na radnici dne 26.10.1918 ke schůzce 22 mužů, jíž předsedal řídicí Eduard Petraschka, a na níž bylo řešeno buď přímé připojení k Německu nebo v rámci šumavské župy k Rakousku – Německu. Byl vytvořen pětičlenný výbor. Po vyhlášení Československé republiky zatkla dne 12. prosince 1918 představitelé těchto snah a odeslala na posádkové velitelství na záměčku v Bystřici u Nýrska. Zákonem č. 75/1919 byl dán volbám v obcích nový řád a zákonem č. 76/1919 Sb byla dána novela k obecnímu zřízení. Počet členů zastupitelstva se zvýšil na 10, rady na 3. Obecní zastupitelstvo bylo povinno složit slib věrnosti Československé republice. V této době působil jako obecní písař Franz Fürst za odměnu 60 Kč.

Zásadní změny nastaly v letech 1938 a 1939 po připojení sudetského území k německé říši. Od konce roku 1938 začal zde platit nový pořádek, zavedený na sudetoněmeckém území, připojeném k Říši. Železná Ruda ztratila charakter hraniční stanice, protože hranice se posunula do nitra Čech. Říšské dráhy teď přeměnily pojmenování Železná Ruda na Bavorská Železná Ruda. Až dosud k Československu patřící obec a městys Železná Ruda připadly sice k Bavorsku, ale byly včleněny do nově vytvořeného okresu (Landkreis), jehož sídlem byl městys Železná Ruda (bývalá česká část). Zde sídlil Landrat, zatímco úředním soudem patřila Železná Ruda pod Amtsgericht Nýrsko. Bavorská Železná Ruda (dřívější bavorská část) připadla úředně pod okres (Landkreis) Řezno (Regen).

2. Dějiny fondu

Jak vyplývá z kapitoly č. 1, jedná se v případě Železné Rudy - vsi o poměrně mladou lokalitu, jejíž počátky se datují do 17. století, viz výše. Některé z písemností pro nejstarší období obsahuje fond velkostatku Železná Ruda v SOA Plzeň, pobočka Klatovy.

Není známo, kde byla uložena obecní registratura před rokem 1926. Jednání obecní samosprávy probíhala v obecní hospodě. V roce 1926 byla k této hospodě zajištěna za 350 000 Kč přístavba obecního domu, v němž se konala zasedání, probíhaly zde přednášky a měla tu sídlo obecní knihovna, zřízená dne 1.5.1920.

Z období regulovaného magistrátu se nedochovaly žádné archiválie. Pro období od roku 1850 do roku 1918 nejsou spisy žádným způsobem označeny a nezachoval se ani podací deník, a proto bylo užito při jejich pořádání dodatečně vytvořené manipulační schéma.

¹⁹ SOKA Klatovy, AO Železná Ruda – ves, Zápisy ze schůzí zastupitelstva, inv.č.1, s. 46, 52,85.

K dispozici není ani pamětní kniha.

Archiv obce Železná Ruda byl do archivu předán jako součást archivu městyse Železná Ruda, z něhož převážná část knih a spisů do roku 1933 dne 5.2.1976 pod č. 7/76, většina spisů od roku 1930 do roku 1945 dne 10.3. 1980 pod č. 11/80 a jednotliviny dne 1.12.1995 pod číslem 13/95. Část, která se týkala Železné Rudy – vsi (dnešního Špičáku) byla při pořádání archivu města Železná Ruda z fondu vyjmuta a samostatně zpracována. Na základě zápisů z rady, které se zde zachovaly od roku 1895, lze prokázat, že v tomto místě bylo samostatné zastupitelstvo, rada a purkmistr.²⁰ Železná Ruda – ves (dnešní Špičák), která už tehdy byla Špičákem nazývána, užívala odlišné razítko, které v horní části pole mělo zobrazeno pluh, v dolní jedli. V opise mezi dvěma jednoduchými linkami GEMEINDEAMT BÖHMERWALD. Nápis půl pečetní pole. Mezi dvěma vodorovnými jednoduchými linkami + DORF EISENSTEIN+.²¹ Toto razítko se nachází i ve variantě s českoněmeckým opisem z roku 1935, a to v horní části OBECNÍ ÚŘAD//ŽELEZNÁ RUDA VES, v dolní GEMEINDEAMT//DORF EISENSTEIN. V půleném obrazovém poli v obou polovinách pluh, nad nímž 3 šesticípé hvězdičky a na pravé straně jedle.²² I když byla tato razítka hojně užívána, nelze je dle dr. Pelanta, CSc. považovat za znaky, poněvadž nebyla schválena.

3. Archivní charakteristika

Fond byl uspořádán podle obvyklého schématu:

- I. Listiny
- II. Knihy
- III. Spisový materiál
- IV. Ostatní materiál (mapy a plány, typáře, razítka)

Ad I. – v originálu se nezachovala žádná listina.

Ad II. – knihy jsou děleny dle schématu:

- AObecní správa
  - a) Knihy obecní správy v užším slova smyslu
  - b) Knihy obecního hospodářství
- B Soudnictví
  - a) Sporné
  - b) Nesporné

Ad III. – Z podacích protokolů se nezachoval žádný.

Spisy od roku 1850, resp. 1889 jsou uchované ve zlomcích, neoznačené, a proto bylo pro toto období užito uměle vytvořené pořádací schéma, vytvořené na základě ukládacího systému OÚ.²³

Fond AM Železná Ruda má časový rozsah 1889– 1945 a obsahuje:

Listiny	-	-	-
Knihy	K 1 – K 6	Inv.č. 1 - 6	1893 – 1945

²⁰ In: Pelant, Jan: Znaky a pečeteř západočeských měst a městeček, Plzeň 1985, s. 269, neuveden. SOKA Klatovy, AM Železná Ruda, karton č. 4.

²¹ SOKA Klatovy, AO Železná Ruda - Ves, kniha č.2.

²² SOKA Klatovy, fond AO Železná Ruda – ves, karton č. 21, č.inv. 197.

²³ viz příloha č. 3.

Spisy	K 1	Inv.č. 7 – 9	1889 - 1932
Ostatní materiál	-	-	-

Ve fondu nebylo skartováno.

4. Rozbor obsahu fondu

Archiv obce Železné Rudy – vsi (Špičáku) je důležitým pramenem pro poznání dějin této obce, i když na překážku je zlomkovitost materiálu. Vzhledem k poloze obce v blízkosti hranic a k složitému dějinnému vývoji, majícímu za následek různé správní změny, je nutno pro poznání historie tohoto území studovat prameny nejen v českých archivech, ale i v německých, zvláště pak v Bavorském státním archivu v Mnichově. Některé z archiválií se staly součástí soukromých sbírek v Německu až po roce 1945.

Z fondu AM Železná Ruda, který je uložen v SOkA Klatovy, lze vyzdvihnout v první řadě zápisy ze zasedání zastupitelstva, které nám přinášejí obraz fungování obecní správy v období od roku 1895 do roku 1936 (inv. č.1 – 2). Pro genealogické zkoumání mají nesporný význam evidenční knihy obecní správy (inv. č. 3 – 5) z let 1893 – 1940. Ve zlomkovitých spisech jsou obsaženy zajímavosti k některým z hotelů. Jedná se o okrajové záležitosti.

5. Záznam o vypracování inventáře

Fond roku 2001 uspořádala, inventář vypracovala, inventární seznam sestavila a úvod zpracovala v SOkA Klatovy v roce 2001 Maruška Beránková.

Klatovy 10.6.2001

Maruška Beránková

Seznam pramenů a literatury:

- 300 Jahre Eisenstein, Bayerisch Eisenstein 1988.
Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs, Vídeň 1915, s. 216.
Böhmerwald Železná Ruda, Praha 1969.
Doskočil Karel: Berní rula. Popis Čech r. 1654, díl 2, Praha 1954.
Fabián, František: Úřad okresního rady Železná Ruda 1938 – 1945, inventář, Plzeň 1960.
Ferienführer Bayer. Eisenstein, Grafenau s.d..
Flögel, Jaroslav: Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře, Praha 1931.
Franková M., Anderle A.: Im Lande der künischen Freibauern, Grafenau 1992.
Führer durch den Böhmerwald, České Budějovice 1903.
Häupler, Joachim, Hans: Kleine Geschichte Eisensteins, Sauerlach 1993.
Häupler, Joachim, Hans: Kleine Geschichte Eisensteins. Stručné dějiny Železnorudska, Řezno 2000.
Häupler, Joachim, Hans: Das Drama von Ludwigsthal, Sauerlach 1982.
Hozman, Josef: Šumava za převratu, díl II, Sušice 1935.
Hrdlička, Miroslav: Volání Klatovska, Klatovy 1947.
Janák, Jan – Hledíková Zdeňka: Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989.
Kotyška, Václav: Úplný místopisný slovník království českého, Praha 1895.
Kubišta, Antonín: Z Plzně přes Klatovy k šumavským jezerům do Eisensteinu a Povydrím přes Sušici do Horažďovic, Praha. (Körbrův průvodce po památných a zajímavých místech království Českého, sv. 23).
Markt Eisenstein in Böhmerwalde, Železná Ruda 1934.
Michal, Hans: Aus Eisensteins Vergangenheit, Železná Ruda 1925.
Okres Klatovy, Plzeň, s.d.
Pacovský, Jaroslav: Průvodce Šumavou, Praha 1935. (Průvodce Československého Kompasu, sv. 8).
Pacovský, Jaroslav: Šumava, Praha 1931. (Průvodce Československého kompasu, sv. 7).
Palacký, František: Popis království českého, Praha 1848, s. 346.
Profous, Antonín: Místní jména v Čechách, díl III, Praha 1951, s.609.
Průvodčí do Hvozdu Královského, Klatovy 1884.
Rebstöck, Radovan: Markt Eisenstein – Reiseführer, Sušice 1991.
Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970, Praha 1978, s. 628.
Seznam míst v království českém, Praha 1913, s. 274.
Schaller, Jaroslav: Topografie království českého, díl III, Praha 1790, s. 267.
SOA Plzeň, pobočka Klatovy, fond Velkostatek Železná Ruda.
SOkA Klatovy, Farní úřad Železná Ruda, farní kronika 1787 - 1933.
SOkA Klatovy, Archiv obce Železná Ruda – Ves, kniha č. 2.
Špičák 1877 1977, Stráž Klatovy 1977.
Šumava Böhmerwald Südböhmen, Praha 1991.
Šumava horní Železná Ruda Špičák, Praha 1971.
Šumava, Plzeň 1947.
Šumavan 1919, č. 59 (26.7.), č. 60 (30.7.), č. 61 (2.8.), č. 85 (25.10.), č. 89 (8.11.), č. 97 (6.12)
Tereziánský katastr český, sv. 2, Praha 1966, č. 1227.
Westböhmen Tschecoslowakei, Plzeň 1992.
Záloha, Jiří – Erhartovi, Josef, Marie: Šumava od A do Z, Jihočeské nakladatelství 1984.
Železnorudská vzpoura, Klatovy 1989

Příloha č. 2

Seznam zjištěných představitelů obecní správy

Přehled zjištěných starostů:

1895	Ignatz Wudy	
1897 - 1904	Anton Sperl	
1904 - 1907	Anton Schreiner	
1907 - 1910	Josef Weinfurter	
1910 - 1913	Ignatz Aschenbrenner	
1913	Georg Kasbergr	
1916	Pscheid Alois	
1916	Adler Wenzl	
1917 – 1919	Weinfurter Josef	
1919 – 1920	Wenzl Alois	
1926	Schober Johann	
1927 – 1934	Kufner Emerich	
1934 - 1936	Kress Georg	

Zjištění členové rady a zastupitelstva

1895

Zastupitelstvo (rada): Franz Treml, Wenzl Rohrbacher , Anton Sperl, Josef Liebhaber, Josef Greiner, Georg Kasberger, Benedikt Schreiner.

1897

Zastupitelstvo (rada): Franz Treml, Wenzl Rohrbacher, Josef Liebhaber, Josef Gschwendner, Peter Schödelbauer, Anton Schreiner, Ignatz Aschenbrenner.

1898

Rada: Franz Treml

Zastupitelstvo: Wenzl Rohrbacher, Josef Liebhaber, Josef Gschwendner, Peter Schödelbauer, Anton Schreiner, Ignatz Aschenbrenner.

1900

Rada: Franz Treml

Zastupitelstvo: Anton Schreiner, Ignaz Wudy, Paul Weinfurter, Josef Wenzl, Ignaz Aschenbrenner.

1904

Rada: Franz Treml, Georg Kasberger

Zastupitelstvo: Benedikt Schreiner, Josef Störr, Anton Sperl, Ignaz Aschenbrenner, Ignaz Wudy, Josef Gschwendner.

1907

Rada: Franz Treml, Anton Störr

Zastupitelstvo: Wenzl Adler, Alois Pscheidt, Ignaz Aschenbrenner, Ignaz Kuchler, Josef Fuchs, Ignaz Wudy ,(náhradník Christoph Rausch).

1910

Rada: Anton Störr, Georg Kasberger

Zastupitelstvo: Josef Häusler, Ignatz Kuchler, Josef Weinfurter, Wenzl Rohrbacher, Alois Wenzl, Ignatz Wudy.

1913

Rada: Anton Störr, Ignatz Aschenbrenner

Zastupitelstvo: Wenzl Adler, Josef Häusler, Ignatz Kuchler, Michl Jungbäck, Josef Weinfurter.

1916

Rada: Alois Pscheidl, Michl Jungbäck

Zastupitelstvo: Emerich Kufner, Alois Kress, Wenzl Rohrbacher, Anton Schreiner, Josef Weinfurter.

1916

Rada : Wenzl Adler

Zastupitelstvo: Emerich Kufner, Alois Kress, Wenzl Rohrbacher, Anton Schreiner, Josef Weinfurter.

1916

Rada: Josef Weinfurter

Zastupitelstvo: Emerich Kufner, Alois Kress, Wenzl Rohrbacher, Anton Schreiner.

1917 - 1918

Rada: Josef Weinfurter, Anton Störr

Zastupitelstvo: Ignaz Aschenbrenner, Michl Jungbäck, Wenzl Adler, Josef Häusler, Alois Pscheidl, Ignaz Kuchler. Náhradníci: Emrich Kufner, Alois Kress, Anton Schreiner.

1919

Rada: zástupce purkmistra Ignaz Kress, Johann Schober, Franz Löffelmann, Josef Wudy I

Zastupitelstvo: Anton Weinfurter, Johann Wierer, Michl Gschwendtner, Josef Aschenbrenner, Heinrich Bredl, Josef Kress, Josef Wudy II, Anton Sterr, Michl Jungbäck, Anton Fuchs. Náhradník: Ed. Homolka.

1926

Zastupitelstvo: Emerich Kufner, Michl Jungbäck, Anton Weinfurter, Ottomar Adler, Robert Grimus, Georg Hanninger, Karl Kress, Ignaz Kuchler, Michl Pöschl, Johann Wierer, Josef Häusler, Anton Sterr

1927

Rada: Zástupce purkmistra Karl Kufner, Johann Schober, Michl Kasberger, Franz Novák

Zastupitelstvo: Ottomar Adler, Konrad Beer, Robert Grimus, Georg Hanninger, Michl Jungbäck, Karl Kress, Josef Němec, Alois Wierer, Anton Sterr, Anton Weinfurter, Robert Haas, Georg Wolf. Náhradník: Wenzl Sirotek, Franz Rameš.

1934

Rada: zástupce purkmistra Karl Kufner, Emerich Kufner, Michal Kasberger, Josef Kasberger.

Zastupitelstvo: Konrad Beer, Georg Hanninger, Alois Wierer, Georg Wolf, Robert Haas, Ignaz Kress, Ferdinand Ascherl

1934 - 1936

Rada: Emerich Kufner, Michl Kasberger, Ignaz Kress

Zastupitelstvo: Josef Aschenbrenner, Konrad Beer, Georg Hanninger, Alois Wierer, Georg Wolf, Franz Rameš, Robert Haas, Anton Sterr, Ferdinand Ascherl, Ignaz Aschenbrenner.

Příloha č. 3

Schéma pořádní spisů z let 1850 - 1945

- 1/1 Ústavní věci státu, země, okresu, obcí
  - 1/2 Vyhlášky, oběžníky, úřední publikace, nadřízených orgánů
  - 1/3 Státní hranice, hranice země, kraje, okresu, obce
  - 1/4 Znaký státní, obecní, vlajky, pečeti
  - 1/5 President republiky, císař
  - 1/6 Zákonodárné sbory a vláda
  - 1/7 Správní úřady a soudy
  - 1/8 Čestná uznání, vyznamenání, čestné občanství
  - 1/9 Sčítání lidu
  - 1/10 Statistika
  - 1/11 Státní občanství
  - 1/12 Vystěhovalectví
  - 1/13 Strany a spolky
  - 1/14 Veřejní zaměstnanci
-
- 2/1 Schůze zastupitelstva, rady, komisí apod.
  - 2/2 Obecní zastupitelstvo, členové, obecní záležitosti
  - 2/3 Volby
  - 2/4 Domovské právo, evidence obyvatel
  - 2/5 Postrk
-
- 3/1 Náboženské záležitosti
  - 3/2 Evangelická církev
  - 3/3 Židovské náboženské obce
  - 3/4 Církev římskokatolická
  - 3/5 Kostely, fary, faráři
  - 3/6 Změna vyznání, svátky
  - 3/7 Manželské věci
  - 3/8 Matriční věci
-
- 4/1 Školství a kultura, MŠR
  - 4/2 Obecné a měšťanské školy
  - 4/3 Odborné školy
  - 4/4 Živnostenská učiliště, zimní kurzy
  - 4/5 Učitelské ústavy
  - 4/6 Střední školy, zemědělské školy
  - 4/7 Soukromé školy
  - 4/8 Nadace, školní fondy
  - 4/9 Jednotliví učitelé
  - 4/10 Ochrana a opravy památek
  - 4/11 Muzea, knihovny, archivy, pomníky
  - 4/12 Osvětové akce
  - 4/13 Literatura, umění, věda, tisk
  - 4/14 Divadla, koncerty, povolování zábav a produkcí
  - 4/15 Osvětové sbory, sport
-
- 5/1 Zdravotní záležitosti, hygiena, očkování
  - 5/2 Zdravotnické korporace, lékaři, porodní báby

- 5/3 Nemocnice a chorobince
- 5/4 Ústavy pro choromyslné, zaopatřovací ústavy
- 5/5 Červený kříž, lékařské grémium
- 5/6 Lékárny, obchod s léčivými a jedy
- 5/7 Epidemie, nemoci nakažlivé, z povolání a ostatní
- 5/8 Zprávy o zdravotních poměrech
- 5/9 Zdravotní vysvědčení jednotlivců
- 5/10 Převozy mrtvol, pohřbívání, hřbitovy
- 5/11 Veterinární péče

- 6/1 Bezpečnostní a policejní záležitosti
- 6/2 Finanční stráž
- 6/3 Četnictvo
- 6/4 Mravnostní policie
- 6/5 Živnostenská policie
- 6/6 Celní záležitosti
- 6/7 Trestnice a polepšovací úřady
- 6/8 Politické případy
- 6/9 Cestovní pasy, pracovní knížky
- 6/10 Donucovací pracovny
- 6/11 Tuláci, cikáni
- 6/12 Náhody, úrazy
- 6/13 Zbraně, třaskaviny
- 6/14 Ztráty, nálezy
- 6/15 Jednotlivé trestní případy
- 6/16 Udělování pokut, trestů

- 7/1 Sociální péče
- 7/2 Chudinské záležitosti
- 7/3 Dobročinné ústavy, fondy a organizace
- 7/4 Pracovní poměry, pracovní doba, nouzové práce, totální nasazení
- 7/5 Kolektivní smlouvy
- 7/6 Podpora v nezaměstnanosti, stravovací akce, podpora rodinám uvězněných
- 7/7 Péče o politické uprchlíky, trestance
- 7/8 Péče o mládež, pěstounství
- 7/9 Zásobování obyvatelstva

- 8/1 Zemědělství, myslivost, rybářství
- 8/2 Lesní hospodářství
- 8/3 Vodní hospodářství
- 8/4 Geologie

- 9/1 Živnosti, obchod, průmysl
- 9/2 Živnostenská, obchodní a hospodářská společenstva, družstva, cechy
- 9/3 Obchodní a živnostenské komory a podobné instituce
- 9/4 Míry, váhy, ceny
- 9/5 Výstavy, trhy
- 9/6 Mimořádná hospodářská opatření, mzdové spory, stávky

- 10/1 Vojenství

- 10/2 Vojské úřady
- 10/3 Vojská cvičení, přechodné ubytování a zásobování vojska, náhrady škod
- 10/4 Plnění branné povinnosti, odvody branců
- 10/5 Vojské zdravotnictví a sociální péče
- 10/6 Ozbrojené sbory, garda, domobrana
- 10/7 Vojské objekty, ústavy, zařízení
- 10/8 Triangulace
- 10/9 Mobilizace
- 10/10 Civilní protiletěcká obrana, branná výchova
- 10/11 Pomoc obyvatelstva vojsku
- 10/12 Zajatci, uprchlíci, legionáři

- 11/1 Doprava (železnice, silnice, mosty, mýto)
- 11/2 Letectví
- 11/3 Spoje pošta, telegraf, telefon, rozhlas)
- 11/4 Elektrizace
- 11/5 Zeměměřičské záležitosti

- 12/1 Požární záležitosti, živelné pohromy

- 13/1 Obecní počty, rozpočty, závěrky, rozbory
- 13/2 Obecní dluhy
- 13/3 Daně a poplatky, kontribuce a repartice
- 13/4 Obecní příjmy a vydání
- 13/5 Zprávy o revizi obecního jmění
- 13/6 Inventář obecního jmění
- 13/7 Pronájmy, prodeje, dražby obecního majetku
- 13/8 Peněžní dary obci, mimořádné příspěvky obci
- 13/9 Nájem, prodeje, dražby, přiděly půdy jednotlivcům
- 13/10 Dlužní závazky jednotlivců
- 13/11 Příspěvky jednotlivcům
- 13/12 Pozůstalosti
- 13/13 Dotace cen potravin
- 13/14 Ceny potravin a jiného zboží
- 13/15 Robotní povinnosti občanů
- 13/16 Finanční povinnosti občanů
- 13/17 Půjčky, loterie, sbírky
- 13/18 Spořitelny a záložny
- 13/19 Pojišťovny

- 14/1 Stavby státní a obecní
- 14/2 Stavby soukromé

- 15/1 Plakáty, letáky, novinové výstřižky, zápisy pohlednice apod. týkající se celostátních událostí
- 15/2 Plakáty, letáky, novinové výstřižky, zápisy, pohlednice, apod. týkající se panství, okresu, obce a jednotlivých obyvatel

- 16/1 Státní celkové, doprava a spoje, vojské a jednotlivé objekty
- 16/2 Obecní mapy, katastrální mapy a plány zemědělské, lesní, vodní, důlní.

Příloha č. 4

Seznam použitých zkratk

SOkA – Státní okresní archiv

SOA – Státní oblastní archiv

AM - Archiv města

AO - Archiv obce

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. čís.	Obsah	Časový rozsah	Evid. číslo
-----------	-------	---------------	-------------

II. KNIHY

Od roku 1850 do roku 1945

1) Obecní správa			
a) Knihy obecní správy v užším slova smyslu			
1	Radní protokoly	1895 - 1920	K 1
2	Radní protokoly	1926 - 1936	K 2
3	Parcelní protokol	1893	K 3
4	Evidenze ubytování vojska	1938	K 4
5	Soupis čísel domů	/1940/	K 5
b) Knihy hospodářské, účetní			
6	Pokladní deník	1944 – 1945	K 6

III. SPISY

B) Spisy

1) Obecní správa od roku 1850 do roku 1945

7	1/7	Správní úřady a soudy	1889 – 1909	K 1
8	8/1	Zemědělství, myslivost, rybářství	1928 – 1930	K 1
9	14/2	Stavby soukromé	1932	K 1

Fond: Archiv obce Železná Ruda – ves (Špičák)
Časový rozsah: 1889 - 1945
Počet evidenčních jednotek: 7 (6 knih, 1 karton)
Místo uložení: SOkA Klatovy, Mayerova 128
Počet inv. jednotek: 9
Stav ke dni: 10.6.2001
Fond zpracoval: Maruška Beránková
Pomůcku sestavil: Maruška Beránková
Počet stran: 19
Pomůcku schválil: